

CONFERANÇOU
CURIUS,
UTIL HAC INTERESSANT,
EVIT
AMUSAMANT AN DUD DIVAR AR MEAZ.

E Montroulez, eus a Imprimeri LÉDAN.

GOVERNMENT

PRINTING

THE NATIONAL

LIBRARY

U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE: 1964

CONFÉRANÇOU

CURIUS,

UTIL HAC INTERESSANT.

G. *GANT piou e zeo bet poblet ar bed?*

R. Gant bugale Noë : Sem, Cham ha Japhet.

G. *Pez seurt partach a voe grêt dezo?*

R. Sem en devoe al lodennou eus ar c'hreiz-de eus an Asi; Cham en devoe an Affriq, ha Japhet an Europ hac al lodennou nord en Asi.

G. *Pet sqiant natur en deus an den?*

R. Pemp : Ar Güelet, ar C'hlêvet, ar Blassa, ar C'huesssa, hac an Touch.

G. *Piou en deus invantet ar Scritur?*

R. En attribui a rear da Zoue memes, a roas da Voyses an dec Gourc'hemen eus al Lezen, scrifet var diou daul ven. Cadmus, roue Thèbes, mab da Agenor, roue Phenici, a zigassas ar Scritur eus a Phenici en Greç, vardro ar bloaves 1617 aroc J.-C.

G. *A bez seurt utilite eo ar Scritur?*

R. N'en deus den na gonven e zeo an utilla eus an oll sqiantchou : beza e zeo ene ar c'hommerc, tablen an

amzer dremenet, reglen an hini da zont, ha messenger ar sonjesonou. Anfin, ar Scritur a zo un dra necesser d'ar sqianchou oll, pa zeo guir anes-àn ne allet qet agissa e stat abet eus ar vuez, dreist oll en ur vrô e pehini na vever nemet dre ar c'hommerc.

G. Petra eo an Eol?

R. Ur globin caer meurbet, a so o sclêrijenna an douar, hac an oll gorfou all ténval eus ar pez a gompos ar bed.

G. Petra en deus a deoder?

R. Beza en deus var dro tri c'hant nontec mil leo, tost da gant unnec goech brassoc'h eguet hini an douar; dre betra e veler e zeo brassoc'h an eol vardro ur milion pêvar c'hant mil goech eguet an douar. Beza e mâ pêvar milion lêo ha trêgont diouzomp.

G. Da betra e servich an Eol?

R. Da sclêrijenna ha da domma an douar, da brodui ar plant, an anevalet, ha da ober dezo beva ha cresqi. An Eol a sclêrijenna ar bed abaoue ma zeo crouet, ha placet eo gant Doue ivez qer just evel ma zeo dleet, evit beza util deomp : rac ma vez huelloc'h, ne alfe qet astomma an douar; ma vez izelloc'h, e teufe da c'hrilla qement so oll. Servicha ra c'hoas da regli buez an dud, dre an heuriou, an deveziou, ar misiou, ar bloavesiou hac ar c'hantvejou : anfin, hep an Eol n'elfe den beva.

G. Livirit din hac an Eol a flach?

R. Goechall e credet e troe an eol endro d'an douar;

mes bremà e zoar sur e zeo an douar a ra an dro d'an eol.

G. Pegueit e mâ al Loar diouzomp?

R. Pemp mil ha pêvar ugent tri c'hant peder lêo varnuguent peurvuia, rac avichou e vez tostoc'h, hac avichou pelloc'h : vardro pemp goech varnuguent e zeo biannoc'h eguet an douar.

G. Pegueit emedi ar Stered eus an douar?

R. N'eus qet gallet er stadudi en ur fêçon sclêr; mes gouzout a rear penos ar re so an tosta, a so, d'an nebeuta tout, pêvar c'hant mil goech pelloc'h eguet an eol.

G. Petra eo un Eclip Eol?

R. Un Eclip Eol en deus lec'h pa en em gav al Loar etre an Eol hac an Douar.

G. Hac un Eclip Loar?

R. Un Eclip Loar a êru, p'en em gav an Douar etre al Loar hac an Eol.

G. Penos en em form ar Glao?

R. Dre stancadurez ar c'hounabrennou, a so forçet gant an avel, pe an digoridiguez eus an ear, a forç d'en em unani en bannac'hou, pere en em gueb neuze deut da veza re bounner evit en em souten en ear, hac a goez en Glao.

G. Petra eo an Erc'h?

R. Un assablach eus a damouigou scorn, mieurbet bian, formet dre calediguez ar c'hounabrennou. An tamouigou scorn-se, ous en em unani en nombr bras, hac en eur lezel entrezo calz a spaç gollô, ne formont

nemet pluennouigou scanv a Erc'h, pere a receo eus a bep costez ar sclêrijen, hac a barris guen-cann.

G. Penos en em form ar Grizill?

R. En em formi a ra eus tacadennou glao, pere, en ur dremen ebars en ouabrou yen, en em scorn en eur goeza. Evelse ne dlefe james beza brassoc'h eguet an dacadennou glao; mes mar deo yen aoualc'h evit scorna ar bannac'houigou dour a rancontr, pe m'en em unan meur a c'hreunen assambles, e teu da veza tevoc'h, hac e formi ar greuniou-se, pere a so avichou bras evel ur graouen pe ur vy; ar pezh so caus peurvuia e ra muioc'h a zrouc ar Grizill eguet ar glao, eus a behini ar bannac'hou, elec'h en em unani en eur goeza, so, er c'hontrol, diviset dre ar resistanc eus an ear.

G. Petra eo ar Gurun?

R. Ar Gurun a so ur vogueden, pehini o veza ranfermet en ur gouabren, a sco gant nerz ar gouabren-se; al luheden a barris aroc ar gurun, a deu deus ar stocaden, pehini a anflam ar vogueden-se. Ar foultr, pehini eo ar vogueden-se anflamet, o tont anfin da grevi ha da zifframma ar gouabren, dre an oll effortchou a ra, a fraill hac a zistruch oll qement a rancontr.

G. E pet qevren e tiviser ar bed?

R. E peder : an Europ, an Asi, an Affriq, hac an Ameriq.

G. Gant piou e zeo bet disoloet an Ameriq?

R. Gant Christoph Colomb, naviguer brudet bras eus

a Gêñ, er bloa 1492.

G. Pehini eo ar vrassa eus ar beder gевren-se eus ar bed, hac e pehini en em gav ar muia a aour hac a arc'hant?

R. An Ameriq.

G. Pehini eo ar binvidiq e froeziou an douar?

R. An Asi : hi eo a furnis ar spiceres, ar mein hac ar plant precius, ha calz a draou all.

G. E pehini eus anezo e santer ar brassa tomder?

R. En Affriq, brô ar vaurianed.

G. Pehini eo ar muia poblet, hac e zeq ar sqianchou ar muia soignet?

R. An Europ, ar bianna eus anezo, mes ar gaera hac an interessanta. Enni en em gav ar greizen eus an dereadeguez, ar bividiguez, al lezennou, ar sqianchou hac ar c'hommerç.

G. Penos e c'hanver ar pêvar gostez eus ar bed?

R. Ar C'hreiz-dez, an Nord, ar Sav-Eol, hac ar C'hus-Eol.

G. Penos gouzout al lec'h m'en em guever?

R. Ne zeus nemet trei ar c'hein d'ar sav-eol; neuze e zeus a gleiz ar c'hreiz-dez, a deo an nord, adrec ar sav-eol, ha dirac ar c'hus-eol.

G. Penos e hanver an Avelou a c'hoez eur ar pêvar gostez-se?

R. O henvel a rêr er memes renq : Avel Su, Avel Nord, Avel Reter, hac Avel Gornaucq.

G. Petra eo ar Môr ?

R. Ur vrasder divusul, goloet a zour c'hoëro tra sall.

G. Perac eo sall ha c'hoëro an dour môr ?

R. Dre gombinêson meur a vatier, eus a bere e zeo an haulen al loden principal, hac a deu a fong ar môr memes, gant re-all digasset gant ar rivierou vras en em dol ebars, hac ives c'hoas ar re a zorti eus a exalêson an douar.

G. Penos e tiviser an amzer ?

R. Dre ganvet, dre vloas ha dre vis.

G. Pet debes en deus peb Mis ?

R. Guenveur en deus 31 ; C'huevrer, 28 pe 29, herves ma vez ar bloaves ; Meurs, 31 ; Ebrel, 30 ; Mae, 31 ; Even, 30 ; Gouere, 31 ; Eost, 31 ; Guengolo, 30 ; Here, 31 ; Du, 30 ; ha Querzu, 31.

G. Petra a hanver bloaves ordinal, pe biseost ?

R. Ar bloaves ordinal e deus 365 devez, hac ar bloaves biseost 366 : êruout a ra bep pêvar bloas.

G. En ped loden e tiviser ar Bloa ?

R. En peder : an Nêvez-Amzer, an Hân, an Discar-Amzer, hac ar Gouân.

G. P'eur e commançont-ii ?

R. Ar guenta a gommanç an 21 pe an 22 a veurs ; an eilvet, an 20 pe an 21 a even ; an drivet, an 20 pe an 21 a Voengolo, hac ar bedervet, an 20 pe an 21 a Guerzu : tri mis en deus pep sêson.

G. Petra a ell ar Bed da gaout a vrasder ?

R. Ar Bed en deus nao mil lêo dro ; ha ma vez allet

toulla an douar, dindan hon treid, e vez ret ober un toull a bêvar mil pemp cant lêo : neuze e vez cavet en tu-all tud hac o deus o zreid ous hon re-ni, rac an douar o veza rond, en em gav habitet a bep costez.

G. Comzit din bremâ eus a un invantion benac.

R. An Tan a voe ar c'henta tra a zizoloas an dud. Plos ha Plox, mibien Acon, eus ar c'hoec'hvet generation, o veza o pourmen var bord ur forest vras, e teuas un tempest qen horrubl, ma scòe an eil guezzen eus eben, hac e crogas an tann e meur a hini, dre nerz ar frottamant. Plos ha Plox, pere n'o devoa goelet biscoas tantan, a zonjas e voa se ur bunion a beurs Doue, hac e redjont en eur voela da lavarat d'o zad ar pez o devoa goelet. Acon a yeas ganto var ar plaç, e pelec'h na gavjont nemet glaou maro, mes peré a voa tom. Dre un inspiration a Zoue, e lavaras d'e vugale qemer daou dam coad sec'h, hac o frotta stard an eil eus eguile : en ober a rejont, ha qerqent o devoe tan.

Er bloa 130 eus ar bed, Jubal a invantas ar fêçon da ober tantennou evit en em loja. Tubald-Cain a invantas ar fêçon da forgi hostillou houarn. Naambleur, e c'hoar, a invantas ar fêçon da neza ha da ober al lien.

Er bloa 139, Cain a gonstruas ar guenta kear, pehini a hanyas Enochia.

Dagon a invantas ar fêçon da hada ar greun, ha da ober an alazr.

Er bloa 2178, an Athenianet a invantas ar voyen da

labourat ar gloan ha d'en em servicha eus a heaul. Mysor, o pourmen var bord ar môr, a zastumas un nebeut ecumen, ha goude er beza tãnvêt, e laqas ober haulen.

Qenta marc'h a zougas houarnou, e voe hini Childeric, roue a Franç, er bloa 482.

Er bloa 515 e voe construit ar c'henta Mêlinou e Franç.

Er bloa 830, an Holandisien a invantas an horolachou.

Ar C'hlêyer a voe implijet e Franç, vardro ar bloa 550, invantet tost da Rom, vardro ar bloa 400.

Er bloa 1400, Yan Guttemberg, soudard allamant, a invantas an Imprimeri.

Pell goude, ur manac'h a invantas ar Poultr.

Er bloa 1654, Charles IX, roue a Franç, a ordrenas ma commançe ar bloa ar c'henta devez a vis Guenveur : aroc e commence vardro Pasq.

G. *Comzit din eus a Franç.*

R. Ar Franç a so diviset hiryo en 86 Departamant, 363 Arrondissamant, 2842 Canton, ha 390,381 Commun. En hirdet e devez 300 lèo, hac en ledandet 280. Beza e deus trêgont milion pemp cant mil a bopulation, 64 regimant infantiri a lignen, 20 regimant infantiri scanv, 4 regimant souisset, 2 regimant Carabinierrien, 10 regimant Culasserrien, 12 regimant Dragonet, 18 regimant Chasserrien, 6 regimant Huzardet, 8 regimant Canonnerrien var droad, 4 regimant Canonnerrien var varc'h, 3 gorf royal cur ar Geni, 12 bataillon Pontonnierrien, 8 escadron Train artilleri; beza e zeus ouспен,

55 Lestr a lignen, 30 Fregaden, calz a Gorvettennou, ha 100 Batimant vian. — Qementse so hepquen en peoc'h, mes en brezel ec'h elfet cresqi calz.

G. Lavarit din ivez un dra eus ar Francisien.

R. Ar Francisien so laouen ha hentabl. Carout a reont calz an oll sqienchou hac ar brezel; beza e zint speredus, guiziec, ingenius, soudardet calonec ha graciuss.

G. Despeignit din Paris un nebeut.

R. Paris e deus 10 lèo drô, ha tost da ziou lèo a hirdet, var unan a ledandet. Beza e deus ouspen sciz cant mil habitant. Er guær-ze e zeus 1106 Ru, 120 Rudall, 41 Pourmenaden, 75 Placen, 12 Pors-rivier, 29 Qæ, 14 Pont, 42 Cohi ha Placen-marc'hat, 33 Feunteun, ouspen 30,000 Dy; anfin, Capital Franç eo, hac unan eus ar gaera a zo er bed.

G. Hanvit din ar Rouantelezou principal eus an Europ.

R. Bro-Saus, ar Russi Europ, ar Suèd, an Autrich, ar Pruss, ar Franç, Naples, ar Spagn, ar Portugal, hac an Turqi Europ.

G. Petra eo bividiguez ar Russianet?

R. E general e zint grossier, ignorant ha sauvach e meur a brovinc, hac en darn all e tisquezont beza civil, vaillant, speredus hac ingenius.

G. Petra a leverot-u eus a habitantet ar Portugal?

R. Beza e zint deread, generus, sobr ha dissimul. Tremen a reont ivez evit beza gloriuss ha venjançus.

G. *N'hac ar Spagnolet, petra int-hi?*

R. Pretanti a rear e zint rocq hac orgouillus; mes beza e zint sobr, pridirijs ha paciant ebars er maleuriou, Lavarat a rear en proverb: Rocq evel ur Spagnol.

G. *Petra a livirit-u eus a habitantet ar Suèd?*

R. Beza e zint glorijs ha vaillant, ha carout a reont ar sqiantchou hac al lux.

G. *Petra a lavarit-u ivez eus an Alamantet?*

R. Tremen a reont evit beza laborijs ha vaillant; mes n'int qet sobr: evel calz a Vretonet, e caront o banne.

G. *Petra eo bividiguez an Turqet?*

R. Meurbet e caront ar repos, ha calz douguet e zint d'al lubricite, d'al lux, d'an impocrisi, ha dreist oll d'an interest. Carantezus int en andret an estranjourien. An Impalaer a guemer an titrou pompus eus a *Doie en douar*, *Sqead an Eol hac al Loar*, ha *Distribuer Rouantelezou*.

G. *Comzit din ivez eus an Holandisien.*

R. O bizidi a so fontet var ar vertuz. Remercout a rear en o zoues un urz hac ur c'hundu leun a furnez, hac a so necesser d'ar goût o deus evit ar c'hommerc: n'eus pobl ebet qer propr evelto, var qement a apparchant dezo. Meurbet e caront ar bièr hac ar butun.

G. *Pez seurt tud eo an Italianet?*

R. E general e zint gracijs, prudant ha speredus mad evit ar sqiantchou hac ar micheriu; mes reproch a rear dezo da veza venjançus.

G. *Nac ar Sauzon, petra int-ii?*

R. Ar Gouarnamant en deveus troet anezo a grenn d'an navigation ha d'ar c'hommerc; simpl ha serius int, mes mancout a reont a sobrentez.

G. *Pez seurt bividiguez o deus an Affricanet?*

R. Tremen a reont evit beza feroç, digalon ha disleal, herves ur beacher benac; hac herves darn all, eu em gav meur a bobl er c'hontreou-se, o deus memes bividiguez evel a voa e commañamant ar bed. En dezert Sahara, ur marc'hadour a roas cant mil scoet evit ur banne dour, rac eno e rear bete tri c'hant leo avichou, hep na vez cavet ur strill.

G. *Roit din un detaill eus a seiz Burzud ar bed.*

R. 1. Ar Volz caer a eure Arthemis da ober d'e fried, ar roue Mosol, er guær a Halicarnas, capital rouantelez Cari. Ar pezh caer-se en devoa tri droatad ha tri ugent eus ar c'hreis-dez d'an nord; ar façaden a voa un nebeut strissoc'h; beza en devoa pêvar c'hant unnec troatad a dro. E hueldet a voa eus a seiz troatad ha trêgont, ha beza en devoa c'hoec'h colonen ha trêgont en diabars. Ar philosoph Anaxagoras, eus a Glamozen, pa er goelas, a lavaras : Cetu aze calz a arc'hant chenchet e mein.

2. Templ Jerusalem, construet gant ar roue Salomon, var menez Moria, er plaç ma velas David an æl destruer eus a justic Doue, ur c'hleze noas en e zorn. Seiz vloas e voet ouz en ober. Ar plaç santel eus an templ-se a voa hir ha ledan eus a ugent ilinad, ha demeus ar memes

huedet, eus a behini dec ilinad a voa goloet eus a aour, hac an dec ilinad all eus a vein precius. Joseph, an historian, a lavar e voa ennàn dec mil cantolor aour, dec mil daul, goloet en aour, hac unan goell vras, tout en aour; ugent mil anaf aour, ha daou c'hant mil arc'hant; pêvar ugent mil plat aour, ha cant tri ugent mil arc'hant; ugent mil scudel aour, ha daou ugent mil arc'hant; ugent mil ezançouer bras arc'hant, hac anter-cant mil all biannoc'h; dec mil robe goernisset eus a vein precius; daou c'hant mil drompill arc'hant, ha daou ugent mil instrumant musiq, en aour hac en arc'hant.

3. Templ ar fals-douees Diana en Ephès. Distrujet e voe gant Erostrat, pehini, evit laqat comz eus anezàn, a laqas an tan ennàn, 356 vloas aroc J.-C. Pêvar c'hant vloas e voet ous e gonstrui. Beza en devoa pêvar c'hant pemp trotad varnuguent a hirdet, ha daou c'hant ugent a ledandet, soutenet gant seiz varnuguent colonen a dri ugent troatad huedet, ornet eus a' sculpteur, pere a voa bet roet pepini gant ur roue. Ar c'hoad materi a voa cedrès, hac an dorjôu coad cyprès.

4. Ar Vurailou eus a guær Babylon, construet dre urz Nabuchodonosor; beza o devoa seiz troatad ha pêvar ugent a ledandet, tri c'hant anter cant a huedet, hac ugent lêo dro. C'hoec'h caros bras a elle tremen varnezi en eaz. Ar guær-se e devoa pemp dor varnuguent, tout e coëor massif, pe evit tra, pa bromettas Doue da Cyrus conqueuri Babylon, e lavaras dezàn : *Me a fraillo an*

dorojou coöor. (Isai. ch. 25. v. 22.)

5. Statu Jupiter Olympien, e Pisa. Phidias, sculter brudet bras, a reas^zanezàn. Pausanias en deus en despeignet evellen : Guelet a rear, emezàn, an Doue azezet var un tron aour hac olifant, memes tra evel ar Statu. Beza en deus var e benn ur gurunen a seblant beza olives; en e zorn deo e toug Douees ar Victor, en olifant, pehini e deus evit coeffuren ur gurunên aour, hac en he dorn cleiz e talc'h ur sceptr great eus a bep seurt metall precius, hac un erer er beg. E goëffeür d'an Doue a so aour tout, ha var an ornamanchou oll e zeus poltrejou a bep seurt anevalet, ha fleuriou precius meurbet, ha labouret exqis.

6. Statu Apolon, en Arem, savet etal pors Rhodes, en enor d'an Eol. Qen huel e voa, ma tremene ar vati-manchou, gant ar goëliou displeguet, etre e ziouc'har. Beza en devoa cant pemp troatad a hueldet. Charès, a Linda, disqib Lysippa, sculter brudet bras, a reas ar Statu-se; daouzec vloas e voe ous en ober. C'hoec'h vloas hac anter cant goude se e voe discaret gant ur grenamant douar, pehini a occasionas un distruch horrubl er saveol, ispicial e rouantelez Cari, hac en enezen Rhodes, 225 aroc J.-C. Goude ur spaç a 896 bloas e voe cavet c'hoas seiz cant ugent mil liour boes eus anezàn, pere a voe goerzet da ur judean, gant Moavia, c'hoec'hvet calif, er bloa 672 eus a J.-C.

7. Colonennou carre an Egypt, savet gant ar phara-

onet, Rouane ar vrô, ul lêo vad eus Caira, ar gapital. Beza e zeus teir vras, hac a so vardro 200 pas an eil ous eben. An hini so e costez an nord e deus c'hoec'h cant pas a hueldet, ha seiz cant pas a ledandet, en carre. Beza e voet tri bloas varnuguent ous o sevel, ha tri c'hant tri ugent mil den a laboure varnezo. Plin a lavar e voe dispignet seiz milion en oignon hac en rabes hepquen : an Egyptianet ancien a voa goall debrierien legumach ! An diou golonen all ne dint na qen huel, na qen teo hac an hini guenta. Ar guelennadurez ancien a ro da gredi e voent grêt evit servich da volzou-bez da famillou ar Rouane, ha penos en hini vrassa e vije deposet corfou ar rouane, goude o maro, hac ebars ar re-all corfou ar rouaneset ha re o bugale. Ar golonennou-se a so bepret en o za ; ha marteze meur a zoudard côs a so c'hoas var ar meaz, hac a elfe comz eus anezo gant guirionez, rac er bloa 1797, un arme derrubl a Francisien vaillant a voa neuze er vrô-se.

G. Goude beza despeignet ar burzudou bras, comzit din bremâ eus ar burzudou bian.

R. Eh bien, selaouit ; 1. Er c'hoezecvet cantvet, Pêr Alumnus, manac'h italian, a scrifas ar *Gredo* hac an Aviel diveza, var un tam paper, bras evel un diner.

2. Un den all, qer paciant, a bresantas da Elisabeth, rouanes Brô-Sauz, un tam paper, deus vent un ivin, var behini e voa scrifet sclêr Gourc'hemennou Doue, ar *Gredo* hac ar *Bater*, hac an dat eus ar bloas.

3. Jerom Faba, béleg italian, a reas ur pezh labour, en beuz, pehini a represente oll Mysteriou Passion J.-C., hac a zestume en ur graouen guelvez.

4. Grêt en devoa ive ur C'harros deus vent ur greunen vinis, ebars pehini e velet un autrou hac un itron; ur c'hocher o cundui ar c'harros, ha qezeg pere en treïne. Ar marvaillou-se a voe presantet da Frances I^a, roue a Franç, ha da Charles-Quint, impalaer ha roue Spagn.

5. Un den ingenius all en devoa constrüet ur gariolen olifant, pehini a guzet gant diou-esqel ur guellyenen.

6. Un autrou, en Paris, en devoa grêt ur c'harros; hac a voa treïnet gant c'hoenn.

7. Paul Colomies a lavar beza guelet un ofreber e Moulins, pehini en devoa chadennet ur c'hoanen beo-buec ous ur chaden aour eus a anter cant maill, hac a boeze nebeutoc'h calz eguet ur c'hreunen vinis.

G. Lavarit din perac en deus an Aour ar breferanç var ar metaillou all.

R. Dre ma surpass anezo oll en sqüet, en poez, ha dre ar vertuz en deus da veza forjabl meurbed. Güelet a rear ar breunen demeus a guementse en alaouradur. Ur physician en deus compodet ec'h eller, gant unan pe daou onç aour, golo un neuden arc'hant eus a seiz léo ha pêvar ugment a hirdet. Un all a lavar e rancqfet trê-gont mil feillen aour, an eil var eben, evit ober ul lignen a deoder.

G. Petra so caus e qaver avichou scrituriou, ha

calz a draou all en diabars ar c'hoad?

R. Dre ma zêo bet grêt an traou-se, pe blacet re-all en ur drec'hi ar c'hoad, ha dre ma cresqe, e teuent da veza goloet, hep beza effacet nac andommajet. Evelse, n'en deo qet estonus e vez cavet esqern, scrituriou, ha meur a dra all en diabars ur vezen benac.

G. Pez seurt teoder o deus ar Goez?

R. Beza e zeus a veur a vent; mes güelet a rear ivez eus a un deoder surprenus. Var menez Etna, pehini a zislounc tan, e voa ur vezen guistin, creus, hac a voa qen teo, ma elle ur messaer en em loja enni gant e oll déved; 150 troatad tro a voa enni. Linne a gomz ivez eus ur vezen ru-voad, eus a enezen Tenerif, pehini e devoa 34 trotad teoder. Tostic da Strasbourg, e zeus un andret hanvet *Ar Vezen Glas*, e pelec'h so realamant ur vezen dreist-ordinal: gallout a rear placi pêvar uquent den en he abri, e qever tauliou bian; en diabars eus ar vezen e zeus cabinejou brao. En Ameriq e zeus ur vezen, hanvet *Guezen an Diaoul*, a behini ar frouez a ra un effet estranch: pa zizec'hout ous an eol, en em fraillont, o tiguéri, hac en em strincont a bell gant un drous qer bras evel a rafe amâ un nombr bras a fusuillou pere a deufe casi assambles.

G. Ha pell-amzer e vev ar Goez?

R. Prouvet aoiâl'h eo e c'hell an Dêro beva cant vloas en douar mad, hac an Olives tri c'hant. Ar Cedrés eus a venez Liban a vev qeit amzer, qen à sonje an dud

ancien na varve james. Ar Baoba, er Senegal, pehini a deu da gaout bete pêvar c'hant pemp troatad ha trêgont a deoder, a ell beva c'hoec'h cant vloas, d'an nebeuta.

G. Petra eo bividiguez pobl Benein, en Afriq?

R. Roue Benein n'en em em disquez nemet ur vech er bloas; ha neuze, evit renta enor dezàn, e lazer penezec pe c'hoezec esclav. Pa varv, darn eus ar princet a vez entêret gantàn, evit delc'hel compagnunez dezàn. Entêri a rear ivez gantàn an darnvuia eus e habijou hac eus e veubl. Ar goaset ne gredont qet douguen un habit, nemet recevet o deve anezàn digant ar roue, nac ar merc'het ur robe, qen a vez roet dezo gant o fried, pa zemezont. Epad seiz devez goude entêramant ar roue, e vez goueliou caer, ha na rear nemet dançal en drô d'ar bez.

G. Comzit din bremâ eus a bobliou ar Bresil, en Ameriq.

R. P'o devez grêt ur prisonnier, mar deo lard, e vez débret ractal; mes mar deo treud, e roer dezàn ur plac'h d'e zervicha, evit beza e vestrez hac e larda. Pa vez êruet an devez d'en laza ha d'en débri, an oll a so pedet eus ar fest. En em divertissa a rear, en eur eva ha dançal; ar prisonnier memes a so deus an ebat; hac e lec'h beza trist, e cont, gant un ear joaüs, ar pez en deus grêt a vaillantistou, hac e lavar dezo pere eus o zud, pe o zad, pe o mam o deus bet rostet ha débret. Disfia ra anezo memes, en ur lavarat d'an hini a dle en assommi, rêi dezàn e liberte, hac en débri én hac e dud. Respont a rear neuze

dezàn : Mà , ni a tialbenno; rac bremâ souden e vezi débret te da-unan. Goude pera e vez lazet , goelc'het , rostet , ha neuze débret , ous en em exorti an eil eguile da veza courajus er brezel , evit gallout ober pouryisio-
nou mad a guic tud evit o fest.

G. Petra sinifi ar sclasserezou en em gueb e canton Bern , er Souiss ?

R. Meneziou scorn int , pere na deuzont james , hac a so deus un dounder incomprenabl ; p'en em faoutont , e reont un drous qen horrubl , ma vez lavaret e za tout ar menez da frailla ha da zailla en ear a dammou. Ar beacherrien pere a so oblijet da dremen ar meneziou-se , a vez avichou lounqet er faoutou , el lec'h ma chommont da vervel. An dour a zorti eus ar seurt meneziou-se , a so ar guëlla hac ar yac'hussa da eva.

G. Penos e rear an eureujou e kear Goa , en Asi ?

R. Pa zemez unan benac , an ozac'h yaouanq hac e e vreg en em laqa var ur guële calet , ha neuze o c'herent ha tud an eured a vasata anezo c'hoecqa ma ellont. Ar vasadou-se a so lod eus ar blijadur hac eus ar cher-vad a rear dezo evit o eured.

G. Petra eo bividiguez habitantet Guinee , brô vras eus an Afriq ?

R. Ar vaurianed a chom er vrô-se , na vevont qet ordinalamant ouspen anter cant vloas. Beza e zeus préved hac en em stag ous o diou c'har , hac o c'hign betec an ascorn. Goell lubric int , hac a boan e vez cavet ur plac'h

honest er vrô. Oll e zint feneantet, mezvyerien, traïtour hac hep sourci. Goernissa reont o diouc'har a voalinier aour, olifant, couraill, etc. An dénved er vrô-se o deus blêo elec'h gloan, hac an dud o deus gloan elec'h blêo.

G. Petra livirit-u eus pobl enezen santes Janned?

R. Aoun bras o deus ous an diaoul, pehini a hanvont *Gregor*. Pa ra curun, ne gred den sortial eus e dy, gant aoun da veza paqet gant *Gregor*. Ar graguez so esclav, hac a ranq ober an oll labouriou rust; ha n'o deus qet al liberte da zêbri gant o goaset. Ar merc'het a vez demezet d'an oad a seiz pe eiz vloas.

G. Petra remerqer e fêçon beva habitantet Loango, rouantelez eus an Afriq?

R. Ar graguez eo a had hac a droc'h an hed; servich a a reont o goaset ous taul, ha goude e zeont da zêbri ar restajou d'ar gueguin. Pa fell d'ar roue eva, e son ur c'hloc'h, ha pepini a ranq soubla e benn betec an douar; p'en devez evet, e soner ar c'hloc'h un eil goech, hac e saver er za; rac den ne gred sellet outàn oc'h eva, dindan boan a varo.

G. Petra eo bividiguez habitantet enezen al Laeron?

R. Aroc ma êruas ar Spagnolet eno, an habitantet a sonje ne voa nemeto er hed. Biscoas tam tan n'o devoa güelet, ha pa er güeljont evit ar veach qenta, unan benac diouto a dostas re dost d'an tan, hac a voe dêvet, ha na gredient qen mui neuze sellet outàn nemet a bell. Ar merc'het a sell evel ur gaerentez caout dû o dent. O

demezi na bad nemet qeit ha ma qeront. Ar graguez ordinalamant a so mestrezet absolu var o goaset. O langach a so douç hac agreabl meurbet; un estim vras o devez evitàn; en em sellet a reont evel ar muia speredus hac ar goella lezennet eus ar bed.

G. Peseurt Goardou en deus Impalaer Matarans, en enezen Java?

R. E bales a so dioüallet gant dec mil maouez, hac o deus officerien evel en hon rejimantchou.

G. Pez seurt ceremoniou a vez grêt pa vez curunet impalaer Cina?

R. Pa vez curunet, e qemer un habit labourer hac un alazr alaouret, hac ec'h hara un nebeut demeus ur parq so en templ. Ur c'hustum ancien eo etablisset etouez ar Cinais, evit digas sonch d'an impalaer penos e oll vadou na deu nemet eus a c'hoezen hac a boan ar bobl, hac e tle evit se e venaji.

G. Petra veler a gurius e Salisbury, en Bro-Saus?

R. Tour an ilis cathedral, pehini eo an huella eus ar rouantelez. An ilis-se e devez qen alies a zôr evel a vis a so er bloa; qen alies a brennest evel a so a zeves, ha qen alies a billier evel a so a heur.

G. Petra livirit-u eus a brovinç Samogitier e Pologn?

R. Lavarat a rêt ne all qet ur plac'h bale en nôs, nemet ur c'houlaouen alumet e devez en he dorn, ha daou gloc'hic staguet a bep costez dezi. Na zemezer qet ordinalamant eno ar vugale nemet da drêgont vloas.

G. *Petrara an Albanistet pa varv unan anezo?*

R. Mont a reont, an eil goude eguile, da c'houlenn digant an hini maro, perac en deus abandonet anezo, hac e reont dezàn mil question evelse.

G. *Petra a gavit-u a ralen Amadabad en Asi?*

R. Goelet a rêr eno hospitaillou evit al lapousset, hac evit al loëned all en em gueb clàn, pere a vez panset ha soignet gant ar bayanet.

G. *Pez seurt poan a rêr souffr d'al Laeron, en kær Achem, en Indes?*

R. James n'o laqer d'ar maro; mes evit ar c'henta laeronci e vez troc'het an dorn betec an azorn; evit an eil e vez troc'het eben, hac avichou un troad, pe daou memes.

G. *Expliqit din petra eo menez Pic-Adam en Indes?*

R. Beza e deus diou lêo a hueldet. Aroc êruout e bar ar menez, e caver ur blenen gaer, e creiz pehini e zeus ul loaguen goall doun eus ar goella dour a ouffet da eva, demeus a behini e sorti meur a voas dour, a ziruill e traon ar menez, hac a form an teir rivier brassa deus an enezen. Guelet a rêr e qichen al loaguen un daul men, var behini e zco gravet merq troad Adam, pehini, eme an habitantet, a zo bet crouet hac entêret var ar menez. Sonjal a reont ivez penos ul loaguen dour sall, pehini a so tostic eno, a so bet formet eus an daelou a scuillas Eva var Abel. Evit êruout var leyn ar menez, e ranqer crimpat dre chadennou houarn, pere so staguet expres

evit se, rac anes e vez impossibl pignat eno. Var al leyn e zeus ur blenen rond, hac e deus daou c'hant pas.

G. Peseurt bividiguez o deus ar C'hanibalet?

R. Bale a reont en noas, ha ne vailluront james o bugale, ar pez a ra ma zint nerzus ha formet mat; o laqat a rêr en ur baner coton; ha d'an oad a bêvar mis e valeont var o farlochou, hac en em habituont qement da se, qen a redont buannoc'h eguet den, pa vent rentet en un oad avancetoc'h. Peb tad a famill en deus e gabanen, e pehini e command. Ar graguez, an devez goude m'o deus ganet o bugale, a labour evel an ordinal; mes lavarar a rêr en em laqa an ozac'h er goele, e pehini e rêr dezàn chom epad meur a zevez; hac epad pere e rêr dezàn ivez observi ur yun gouell rigorius. Ar botret a so atao destinet d'ar brezel; débri a reont o enemiet, casi evel ar bresilianet Adori a reont an Doucou mad ha droug, hac e credont ivez en ur vuez hep fin eus an ene. Pa varv unan benac, e reont dançou trist, en ur grial en ur fêçon spontus. Mar en deus an hini maro ur morian, e lazer anezàn evit mont d'e servicha er bed all: entêri a rêr ivez gantàn e veublou hac e guy.

G. Lavarit din un dra benac eus a Keyserlautern.

R. Er bloa 1749 e voe trapet en ur stanq e qichen ar guær-se, ur pesq pehini en devoa tost da nontec troatat a hirdet; hac ar pez a voa a gariussa, e zoa ur pez coëor a voa staguet dindan e vrencqou, var pehini e voa gravet en langach grecian ar c'homzou-mâ: *Me eo ar Pesq*

laquet er stanq-mâ dre daouarn propr Frederic II, impalaer, ar 5 a vis Here 1230; ar pezh a zisq en devoa neuze ar pesq-se pemp cant nontec vloas.

G. Petra a veler a gaer e Strasbourg?

R. Tour an Itron Varia. Tost da zaou c'hant vloas e voet ous e batissa. Beza e zeo an huella colonen begueg eus an Europ. Pemp cant pêvarzec troatad ha tri-uguent a hueldet e deus. En deziou a rejouissanç e vez alumet goullou partout endro dezàn. Chœzec cloc'h a voa ennàn; an hini brassa a boeze trivac'h mil livr. — An Horolach a so ebars an ilis a so ur pezh ar c'haera : merqa ra tro ha distro ar stered, an eol, al loar, ar fallaennou, ar sêzonou, ar vijilou, ar goueliou, ar misiou, an deveziou, an heuriou ha minutou. Ar pêvar oad eus an den, representet dre figurioù convenabl, a basse hac a son ar c'hardeuriou var clêyer biau. Neuze e teu ar Maro, chasseet gant ur C'hrist ressuscitet, pehini gouscoude a bermet dezàn sqêi an heur, evit digas sonch e ranqer mervel.

Goelet a rêr c'hoas en ilis S. Thomas, ar Volz caer en deus laquet Louis XV da sevel d'ar Marichal bras a Sax. E traon ur golenen begueg e veler an haros armet, e benn curunet a laure, hac en e zorn e vas a gommandamant. Disqen a ra gant ur pas hardis bras ar pazennou a gundn d'ar volz, en ur sellet ous ar Maro gant un ear indifferant. A deo e mâ ar bobliou var pere en deus gounezet ar victor, dindan figurennou convenet. A gleiz, ar Garantez en daelou, a fix anezàn, hac a ranvers e

flamboesen. Var ar pazennou e veler figur ar Franç, gant un ear gracios meurbet, ha leun a vadelez, pehini deus un dorn en em efforç da zerc'hel ar Marichal, ha deus eben e pouls ar Maro a so a gleiz d'ar volz, an doul-sizl en he dorn, pehini a hast an haros da antren er volz a zalc'h digor. Er c'hostez all deus ar volz e mâ figur Hercul, a behini ar glac'har mâl ha bras a gcontrast gant hini ar Franç.

G. Nac e Lyon, petra a veler a gurius?

R. Horolach ilis an arc'hescopti. Grêt eo eguis un tour carre, peur-echuet dre un dom, aziouc'h pehini e zeus ur c'hoq hac a anonc an heur en ur digueri e ziou-esqel, hac o cana teir goech. Var ar pondale bian a gurun an dom, e zeus ur souiss, pehini, qerqent ha ma commanç ar c'harillon da son, a deu da sqêi an heur gant ur morzol. Var pêvar gadran e deus an horolach-se, e zeo merqet casi qement a so var hini Strasbourg.

G. Petra a veler a ral e kear Turin?

R. Guëlet a rêr ur Punç hac a so construet en ur fêcon dreist-ordinal, dre ma ranferm ur pazennou hac e deus un diribin douç, dre behini ar mulet a ell disqen ha pignat, hep en em rancontri.

G. Petra a leverot-u din eus a guear Toulous?

R. Vardro ar bêvarzecvet cantvet e voe formet ur seurt Academia eno, ar gossa eus an Europ, e pehini an academicianet a bedas ar boetrianet, hanvet er vrô-se *Troubadour*, da asista en o assamble, an deiz qenta eus

a vis Mac. Prometi a rejont ur Violeten aour d'an hini a raje ar goella rimou ; ha *Clemanç Isaura* a deuas , vardro creiz ar c'hoezecvet cantvet , evel ar fondatores nevez eus an etablissamant caer-se , en eur rêi lôd eus he madou evit fondi pêvar bris nevez , ar pezh a reas pemp fleuren , eus a bere ur pas-voulous hac ur rozen-gouez aour , ur violeten , ur sourcy hac ur fourdilisen arc'hant , eus a dalvoudeguez c'hoec'h cant scoët. An Autrou Florian en deus grêt ur voerz caer var se.

G. Pegueit e vev ordinalamant an anevalet ?

R. Ar Guenan a vev,	1 bloa.
An Alc'hoeder ,	15 ha 81.
An Azen ,	26 ha 18.
Ar Zilien ,	15.
An Eugen ,	19.
An Danvadez ,	12.
Ar Gasporn ,	100 ha 150.
Ar C'has ,	18.
Ae C'hoq ,	20.
Ar Marc'h ,	25 ha 40.
Ar C'hy ,	22 ha 28.
Ar Vrân ,	100.
An Toussec , ouspen.	100.
Ar Guïber ,	7.
Al Lapin ,	8 ha 9.
Ar Gad ,	7 ha 8.
Ar Bleiz ,	20.

Ar Yar a vev.	10 bloas.
Ar Filip ,.	12 ha 15.
An Oa ,.	5.
Ar Pincin ,.	28.
Ar Penmoc'h ,.	20.
Al Louarn ,.	15.
Ar Gavr-vôr ,.	20.
Ar C'holle ,.	30.
Ar Vioc'h ,.	20.

G. Petra eo ur Grenamant douar ?

R. Re hir e vez din dont da explica deoc'h ar penncaus eus ar burzud horrubl-se. Lavaret a rin hepquen penos en diabars an douar e zeus ear, matieriou nombrus, hac a guemer tan, un dour dreist musur, pehini, dre e vogueden nerzus bras, ha dre ma zeo ranfermet qer stard e fonç an douar, a deu oll da ober effortjou incomprenabl evit caout un digor. Rac-se eta, e zeo an ear, an tan hac an dour a so caus d'ar grenamant douar. Ur spont eo clêvet comz eus ar maleuriou en deus occasionet. Er bloa 1755, Lisbon, kear gapital ar Portugal, a voe oll dêvet, hac an darn-vuia eus an tiez a vo lounqet e calon an douar, hac un nombr bras a dud ivez. En Ameriq e zeus güelet crenamant douar epad ur bloas. Anfin, ar maleur-se a êru re alies.

G. Petra eo ur Menez a dol tan ?

R. Ur menez hanvet isfound tan, e fonç pehini e zeus ur môr a dan, ha pehini, pa deu da zislounqa ar peza

so ennàn , a ra qent commanç un drous an horrupla dindan an douar , qer créu hac ar gurun ar spontussa , ha c'houitelladennou eüzus Güelet a so ar seurt isfontou-se o tislounqa môriou plom , houarn ha coëor , bervetjoll , ha ruz evel an tan , eus a ziou lêo hirdet , pere a ruille vardro , hac a zê d'en em goll ebars er môr. Avichou e laqa parissa enezennou elec'h ne voa nemet môr , hac e tistol goaziou dour bervet , pesqet , mein ; anfin , qement tra oll a ell caout. Er bloa 1640 e zeus goelet bete diou lêo ha daou-ugueut tro a zouar , goloet oll a ludu distolet deus un hevelep isfound. Avichou memes e tisec'h ar môr a vez tost , hac e tisionq neuze dour sall , hac a ravach an douarou divar dro.

G. Pehini eo Roue an Anevalet pévar droadet?

R. Al Leon , aneval caer , terrubl ha generus. O veza achappet unan eus e lochen , e Floranç , e laqas ar spont dre oll. Etoues an dud a dec'he , e zoa ur vreg a zougue he buguel etre he divrac'h , hac a lezas da goeza. Al Leon a saillas varnezàn evit e zevori ; mes ar vam baour a zistro ractal , ha leun eus ar garantez ardant e deus evit he buguel , en em string ous treid al loen furius : » Rent n din va buguel , emezi d'al leon , en ur grial ; rent din va buguel , pe devor ac'hanòn ivez... » — Al Leon a sell ferm outi ; hac evel ma en devije santet ar glac'har vras eus ar vam desesperet-se , ha comprenet an nerz eus he daelou , e seblantas beza tenerrêt e garacter farouch , hac e pozas goustadic ar buguel var an douar , hep ober

nep seurt poan abet dezàn.

G. Pehini eo Roue ar Pesqet ?

R. Ar Balen, dre ma zeo ar brassa tout. Beza e zeus hac o deus bete daou c'hant troatad a hirdet, hac a fournis betec cant bariqen heaul.

G. Pehini eo Roue al Lapousset ?

R. An Erèr eo, dre e nerz, e gourach hac e bromptidiguez, Lavarat a rear en deus triyac'h troatad a le-
dandet, pa vez digor e ziouesqel. Beza a zo hac a anlev dénvèt ha bugale, da gass en o neiz evit devori. Ur pay-
sant a lazas unan a doliou perchen, pehini a falveze de-
zàn anlevi ur buguel a bemp bloas. — Pa zoat o choas
ur Roue d'al Lapousset, e voe decidet henvel an hini en
devije nijet an huella tout. Al Laouenanic paour en em
laqueas ive var ar renq, ha pa velas na elle qet heuill ar
re-all (sellit ar finese !), cetu én ous en em bosì sioulic
var guein an Erèr, pehini, o veza nijet calz huel-
loc'h eguet an oll lapousset all, a zistroas da zellet outo
gant mepris, hac e yas pelloc'h. Anfin, scuis bras, en
em lavare a outàn e-unan : na ellàn mui ; ret eo dìn di-
gen. Al Laouenanic o clèvet se, a guèmer e nich, hac a
lavar d'an Erèr : Penos, corf lach, n'out qet evit va heuill !
me a ya da vont calz huelloc'h ; mes en em bosì a eure
adare var an Erèr, pehini n'er sante qet, hac e teujont
d'an douar ; mes al Laouenan o qemer c'hoas e nich, na
êruas en assamble nemet an diveza, hac a lavaras a boes
penn : Me meus gonezet ar victor, ha n'e don tam scuis.

Ractal e voe hanvet *Roue bian*, en gallec Roitelet, ha dre gorrupcion neuze e voe hanvet *Laouenan*. Alies eo gouelloc'h an ingin eguet an nerz.

G. *Ha gouir eo e verzer ar Groaguez?*

R. Ia, goechal, en Bro-Sauz, p'en devije un ozac'h c'hoant da guittât e vreg, e vijent cunduet o daou d'ar marc'hat, ur gorden en dro d'o gouzouc; eno neuze un hucher a laqe ar vreg en goerz, han hini a laqe ar muia en devije anezi. Epad qementse, an ozac'h a vije ornet e benn eus a guerniel.

G. *Pet Roue a so bet en Franç?*

R. Dec ha tri-uguent, en ur gonta CHARLES X, pehini a rên brema.

G. *Petra a lavarit-u deus ar Vaccin?*

R. Ar Vaccin a so un donêson ar gaera digant Doue; rac goechall e vije rentet dall calz a vugale gant ar vrec'h, hac e varve un nombr immanç gant ar vocen-se; mes ar Vaccin a oppos ur seurt horreurion, ha, dre c'hraç Doue, na velomp mui a vugale o tont da veza ar victim eus ur c'hlénvet qen terrubl. — Evit ar bloa, ur vreg a guær Marseill, e devoa pemp buguel; conseillet e voe da laqat o vaccina; mes hi a refusas crenn. Ur mis goude ar vrec'h a grogas enno, hac e varvjont o femp. Pebes glac'har evit ar vam desolet-se! Ar valeuruses a gollas he speret, dre an nerz eus he c'hlac'har, ha souden e varvas. Esperomp e tistrujo ar Vaccin grizien ar vrec'h.

G. *Goude beza comzet din eus ar vroyou all, grit*

din hanavezout ive hini va brô.

R. Ar zourcen eus a bobl Breiz en em goll, evel hini an darn-vuia eus ar bobliou all, en devalijen an amzer gôs. Un autor ancien (Parthenius) a assur deomp penos, er bloa 3100 eus a greation ar bed, ar Gallaouet a voa gouarnet gant ur roue hanvet *Britannus*, pehini a voe bisitet gant Hercul, pa dremenas er vrô evit mont d'ar Spagn da gombati Gerion; ha penos an haros brasse, o veza roet e galon ha plijet d'ar brinces *Celtina*, homàn e devoe ur mab dioutàn, hanvet *Celtes*. Un historian all (Diodor) a lavar e devoe daou vuguel: *Celtes* ha *Galathes*, demeus a here e zeo deut an hanoyou a *Breizis*, *Celtiqet*, ha *Gallaouet*.

Cheffou ar Religion ancien, en Breiz, a hanvet Druset. Ar ceremoniou devot a vije grêt e fonç ur forest vras. Ur men a serviche da auter, hac ur vezen dêro da dapiseri. An antêramanchou a vije grêt gant calz a vaguifiçanç. Dêvi a rêt corf an den maro, ha gantàn ar pez en devoa a breciussa, e armou, e guezec, e esclavourien, avichou memes e guerent a falveze dezo beza dêvet gantàn.

Er fêçon-se e voa ar stat civil, religius ha moral a Vreiz, gent mac'homeres ar Romanet.

Qerqent Cesar a apparis e brô C'hall, hac ar religion, al liberte, hac an institutionou a so destrujet. Mes ur pennad goude, forcet da drêi e armou a enep broyou all, ar Breizis a guemer o re, hac e zint trec'h d'o adversourien. Nomb'r bras a vloaveziou e zint bet en brezel,

avichou trec'hourien, avichou ecclavourien.

Eus ar bloa 402 da 406 ar Breizis-Arvoric a sonjas anfin beza mestrou en o brô, hac e chasejont ar cheffou Romen. Ar Breizis a hanvas hac a hanavezas evit Roue *Conan Meriadec*, Prinç a Albani, commandant trouplou Breiz, pehini a voa bet hanvet Duc an Arvoric dre urz Maximin an tyrant. Conan, den vaillant ha prudent, goude beza trec'het oll adversourien Breiz, a deuas da veza fondator Rouantelez Breiz, ha Roazon a voe ar guer Capital.

G. Goude beza grêt demp anavezout hon zourcen, comzit din bremâ eus a un action gaer benac eus a Vreizis.

R. Re am bez da lavarat, rac a hep amzer Breizis a so bet potret vad. Cesar a vouie se erfat. Mes mont a ràn da recita deoc'h un action, hac a servicho da squier evit oll féjou va brois.

Er bêvarzecvet canvet, epad ur brezel hir e devoa lec'h en Breiz, Charles de Blois, ha Yan IV, comt a Vontfort, en em dispute var succession hor brô. Charles de Blois a voa sicouret gant trouplou roue Franç, ha Yan a Vontfort en devoa galvet d'e sicour un nombr infinit a zoudardet roue Bro-Sauz, a bere en devoa goloet Breiz.

Epad un nebeudic amzer a beoc'h, pa sonjet beza tranqil, ar Sauzon na rént nemet pilla ar vrô. Calz a baysantet a deuas d'en em glêm d'ar Marichal a Franç Beaumanoir, pehini a gommande ar Vretonet e Josselin.

Ar chevalier breizad o zelaouas gant ur guir despet, hac a brometas dezo justic prompt. Mont a eure ractal da Bloermel, hac e reprochas da Vembro, ar Gouarner Sauz, gant calz a zouçter, an dizurzou a goumette e zoudardet, hac e nebeut a respet evit e gomz. Ar Sauz a respontas gant un insolanc pehini a choças ar Marichal; ha goude un disput bras etrezo, Beaumanoir a broposas da Vembro ur gombat a drêgont Breton a enep trêgont Sauz, ar pez a voe acceptet ractal.

Qerqent evel m'en devoe roet da anavezout da c'harnison Josselin an defi en devoa roet da Vembro, an noblanç oll eus a drouplou Beaumanoir a reqetas caout an enor d'e zicour en un action qen glorius evit ar vembro : ne voe ambarrarset nemet var ar choas. Bembro, er c'hontrol, na ellas qet caout etouez e re an nombr a drêgont. Anfin, gant calz a boan e testumas anezo a bep tu. Plaç ar gombat a voe choaset tost da ur vezen dêro hanvet *Dêroen an anter-hent*, rac er memes distanç e voa da Josselin ha da Bloërmel. Un nombr bras a dud en em gavas var al lec'h, evit güelet ar gombat.

Aroc commanç, Bembro, pehini en devoa qeuz, a lavaras da Veumanoir e zoa en em angaget re scànvic en ur seurt affer, hac e crede e voa goelloc'h gortos consantamant o rouane, qent sqêi taul. Mes ar Vretonet, impatient d'en em vusuri ous ar falserien, a grias oll assambles penos ne voant qet deut da blaç ar gombat evit retorn hep gouzout *piou diouto pe diouz ar Sauzon*

en devoa ar gaera mestres; ha memes, en em denna hep combati, a vije en em laqat goapât hac en em dishenori dirac ar guenvroïs. — Hoc'h obstination, eme Bembro, a za da laqat Breiz oll e caon, ba na ramplaço biqen an dud vaillant eus a bere e za da veza privet. — Falvezout a ra calz da ze, eme Beaumanoir, ar gourach o luguerni en e zaoulagad; rac na zit qet da sonjal em bez amâ ganén ar vaillanta eus a chevalieren Breiz: ne domp nemet ar re nebeuta. An autrone a Laval, a Rochefort, a Loheac ne maint qet ganeomp; mes ar brezellerien am accompagnuneca, a so aoüalc'h hepqen evit ho trec'hi.

Neuze e voe roet ar signal, hac ar gombaterien renget var diou renq, e faç an eil d'eguille, a saillas gant fulor var o adversourien. Dabord, an avantach a seblante beza evit ar Sauzon. Ar Vretonet a gollas Geoffroi de Mellon ha Geoffroi Poulart, o daou ecquierien, pere a voe lazet a dolliou lanç; ar chevalieren Yoen Charruel, Caro de Bodegat, hac an ecquier Tristan de Pestivien a voe discaret a dolliou merzol, ha grêt prisonnerien dre Bembro. Goude calz a effortchou, en pere e tisputet ar victor gant ur boan vras, hac o veza scuis meurbet hac accablet gant an domder, en em separjot a hep costez evit qemer halan hac en em refresqi ur moment.

Beaumanoir, o velet e zoudardet diminuet dre ar c'holl a bemp eus e re, a erbedas ar re-all da redoubli a effortchou. Neuze an ecquier Geoffroi de la Roche, o veza

lavaret dezàn penos ma vije armet chevalier, e santje redoubli e nerz hac e gourach, ar Marichal a autreas dezàn ractal an urz eus ar chevalliri, ous en exorti da ober erfat da heuill exempl e dad còs Budes de la Roche, pehini a voa en em brudet bras e brezeliou an Douar Sante.

Ar momentic-se a beoc'h a voe heuillet eus a ur stocaden horruploc'h eguet ar guenta. Beaumanoir en em disquezas vaillant dreist musul; mes blesset e voe, hac ar c'holl eus e voad, o veza en alteret terrubl, e c'houlennas da eva; neuze eo e reas Geoffroi du Bois dezàn, unan eus e vignonet, ar respont brudet-mâ : *Beaumanoir, ev da voad, ha da sec'het a dremeno*. Ar seurt reprochse a biqas enor ar Marichal, pehini a guntunuas da gombati gant calz a gourach; gouscoude, accablet dindan an nombr, e voa var ar poent da veza grêt prisonnier gant Bembroc, pehini a grie varnezàn d'en em renta, e moment ma voe lazet ar chef Sauz-se gant Alan K'anrais, ecquier Breizad, pehini a roas dezàn un tol lanç, hac en discaras maro d'e dreid, al lanç o veza antreet en e lagad hac en e empen. E varo a laqas an disurz etoues ar Sauzon, ha ouspen, a ziangajas eus o c'homz an tri Breton, Charuel, Bodegat, ha Pestivien, pere a voa prisonnierien; hac o veza bet delivret, e qemerjont lod er gombat. An ecquier Gouillou de Montauban a echuas, dre ur finesse brezel, da laqat ar Sauzon en diroud : sailla a eure var e varc'h, hac o veza grêt ar vâ da guemer an tec'h, evit e zenna var e lerc'h, e reas troyou ha distroyou cam,

hac e teuas d'ar c'haloup d'en em mesqa en o zoües, en eur ranversi anezo hac a deo hac a gleiz a doliou morzol. Ar Sauzon a gollas courach neuze; hac ar re na voe get lazet er gombat, a voe grêt prisonnerien, ha cunduet da gastel Josselin gant ar Vretonet triumphlus.

Cetu aze ar recit fidel eus ar gombat memorabl-se, pehini na vezo bigen ancounac'hêt etoues ar Vretonet, na gant ar Sauzon memes.

Ar gombat-mâ en devoe lec'h er bloa 1350, d'ar sadorn aroc sul al *Letare*.

G. Contant bras oun eus ho recit; mes carout a rafen clévet henvel ar Vretonet vaillant-se?

R. Cetu-int amâ: — *CHEVALIERIEN*,

Robert de BEAUMANOIR. *

An Autrou de TINTENIAC. *

Gui de ROCHEFORT.

Yoen CHARRUEL.

Robin RAGUENEL.

Huon de SAINT-YVON.

Caro de BODEGAT.

Olier ARREL.

Geoffroy du BOIS. *

Yan ROUSSELET.

ÉCUIERIE :

Guillou de MONTAUBAN.

Alan de TINTENIAC. *

Tristan de PESTIVIEN.

Alan de KANRAIS.

Olier de KANRAIS.

Louis GOYON. *

Geoffroy de la ROCHE. *

Guyon de PONTBLANC.

Geoffroy de BEAUCORPS.

Mauric du PARC. *

Yan de SERENT. *

N. FONTENAY.

Huguet TRAPUS.

Geoffroy POULARD.

Mauric ne TRONGUIDY. *

Gestin de TRONGUIDY. *

Guillou de la LANDE. *

Olier de MONTEVILLE.

Simon RICHARD.

Guillou de la MARCHE.

Geoffroy de MELLON.

Ar steredennou a verq ar re o devoa c'hoas o nizien
bian beo, aroc ar revolution.

Ur Groas a voe savet goude er plaç-se ; mes distrujet
eo bet casi oll er revolution. Lenn a rêr c'hoas gouscoude
e lizerennou ancien , var ar sichen a supporte anez :
Da vemor perpetuel ar GOMBAT A DRÉGONT, go-
nezet gant an Autrou ar Marichal de Beaumanoir,
er plaç-mâ , er bloa 1350. — Louis XVIII en deveus
laqet sevel un azroüez ar c'haera er plaç-se memes, evit

renta henor d'ar Vretonet vaillant pere a voezas exposi
o buez evit sauvetât o brô eus a valiç o adversourien,
ha da zigaç sonch d'an oll Vretonet da zont d'o imita,
mar bez ezom.

G. *Piou en devoe da zispud evit beza Duc a Vreiz?*

R. Yan a Vontfort, hanavezet evit Duc a Vreiz, dre
gombat Alre, an 29 vis Guengolo 1365, a c'honzas var
Charles de Blois. Gonit a reas Breiz oll, hac er meritout
a rê, dre e furnes goude e victor. Ober a eure en e vrô
evel a eure goechal Herri IV en Franç. Ar pez a gresq
c'hoas e c'hloar, e'zeo m'en devoa da gombati an daou
buisanta general eus an Europ: Duguesclin ha Clisson.
Emàn, dre e grueldet, a voe hanvet *ar C'higuer*.

Famill Montfort, assuret var an tron dre e verit, en
deus possedet an Dugach a Vreiz bete ma zeo bet unanet
d'ar Franç er bloa 1524.

G. *Petra voe caus m'en em roas Breiz d'ar Franç?*

R. Ar brezeliou cuntunuel, hac ar garantez vras e
devoa an Duques ANNA evit he fobl, pere a gare eguis ur
vam dener. Ar Brinces-se, leun a gourach, a vertus hac
a garantez evit Breizis, o velet na elle qet resista ous ar
Franç, hep brêvi e fobl, en em resolas d'en em sacrificia
evit ar Vretonet, o tont da zemezi da Charles VIII, roue
a Franç. Mes evit se tout, ne voe qet c'hoas unanet Breiz
d'ar Franç nemet goude maro Charles; neuze ANNA a
zemezas da Louis XII, roue a Franç, dindan pehini e
voe neuze unanet evit mad.

G. *Chom a rejot fidel d'ar Franç ?*

R. Er bloa 1589, calz a guæriou eus a Vreiz en em disclêryas evit an alianç a voa a enep Herri IV, roue a Franç; mes ar Prinç mad-mâ, tad e oll sujedet, ha mignon bras d'an dud divar ar meaz, da bere e promette *ar yar er pôd*, a deuas a benn, dre vadelez e galon, da c'honit hini ar Vretonet, pere na rejont nep effort evit en em attachi dezàn, hac abaoe ec'h eller lavaret evit gouïr e zeo bet bepret ar Vretonet fidel d'o Roue.

G. *Piou en deus hanavezet da guenta Herri IV evit Roue a Franç ?*

R. Parlamant Breiz : Henor dezàn !

G. *Petra a voe goelet a gurius e Petersbourg, capital ar Russi, er bloa 1740 ?*

R. Er gouàn vras a voe er bloa-se, e voe construct eno, gant ar brassa urz, *ur Pales Scorn*, pehini en devoa daou hac anter cant troatad anter a hirdet, var c'hozec anter a ledandet, hac uguent a hueldet. Eus ar rivier vras an Neva e voe tennet tout ar scorn-se, pehini en devoa tri drotad a deoder. Dre ma tennet anezo deus ar rivier, e vijent taillet evel ar vein benerez; ha pa vijent placet, ec'h arouset anezo gant dour eus a bep seurt liou. Dirac ar Pales-se e voe placet c'hoec'h canon scorn, teurniet, gant o affujou hac o rojou, grêt ive en scorn. Carguet e voent a boultr, hac e tenjot ganto.

G. *Comzit din ivez eus a Feunteun Vozeley.*

R. Ar Feunteun-se en em formas ouspen cant vloas

so, dre un tourmant horrupl. Un ozac'h, spontet gant an tempest, a zortias eus e dy, hac a reas un toull en douar; qerqent e saillas deus eno ul lomen vras a zour, gant qement a nerz, ma voe discaret d'an douar; hac o veza bet goude tostêt gant ur c'houlouen, an dour en em alumas, hac ar feunteun a leusqas flamou tan bras. Abaoue e deus conservet ar memes vertuz, bete so qen ma laqa en glaou ar brassa tamou coad glas; ha gouscoude an dour-se ne deveus tam tomder ebet, hac a so memes qer yen eguet an doureyer all.

G. Roit din, me ho ped, anaoudeguez eus a ur Breton vaillant benac?

R. Re am bez da ober, ma ranqen henvel ar Vretonet o deus disqezet e peb amzer ur gourach dreist ordinal. Pêvar hepqen a hanvîn.

1. La Tour d'Auvergn, a Garahes, den eus a ur sqiant vras, hac en deus scrifet var sujet hon brô. Demeus ur famill puissant e voa, pa zeo güir e tisqenne eus Turen, Marichal a Franç, unan eus ar brassa generalet a voe. La Tour d'Auvergn eta, en em angajas en brezel ar revolution (lavaret so bet memes e plaç un den yaonanq a voa seul souten e vam); ha goude calz a sejou dreist-ordinal, e falvezas d'ar gouarnamant en henvel General; mes an den vaillant na falvezas dezàn caout nep grad, nemet hini *Qenta Grenadier a Franç*, pehini a gonservas bete ma voe lazet gant un tol lanç en e galon, er bloa 1800. E numero er rejimant na voe qemeret gant

den ; ha pa vije galvet en appel , ar grenadourien , a ur voez , a responte : *Maro er C'hampra henor!!!...*

2. Er bloa 1828 , Bisson a gommande ur vatimant , e pehini e talc'het forbanet prisonnerien ; souden e zeo attaqet gant tri lestr preyzerien , eus a 70 den acqipach pepini. Bisson n'en devoa nemet 14 den ; mes en em resolvi a ra da rezista. Pa velas e saille ar forbanet d'an abordach , ha na chomme gantàn nemet nao den hepquen , ec'h ordren d'e dud en em sauvetât , dre ma voa en em decidet da zêvi e lestr ha da sailla gantàn en ear , qentoc'h eguet en em renta d'eur seurt tud. Mil boan en devoe d'o laqat da abandoni o c'habiten : oll e falveze dezo mervel gantàn. Anfin , tec'hel a rejont , ha na chommas er vatimant nemet Bisson hac e bilot Tremintin. Emàn , carguet a indignation a enep ar forbanet , hac a admiration evit e gabiten , a dou e varvo gantàn. Laqat ara e zorn en e hini , hac an haros Bisson , gant e zorn all , a laqa an tan er houdrieren. Ractal e saill ar vatimant en ear , gant un drous an horrupla , hac e tisparis Bisson evit james..... Tremintin a voe stlapet var bord an aud , evel dre viracl , mes brêvet oll , hac estropiet meurbet ; vardro dre eno , e voa ive distaulet 70 forbant lazet.

Qerqent ha ma voezas ar ministr qement-mâ , e tigue-mennas da Tremintin dont d'e gaout , pa vije yac'h aoüalc'h evit se. En effet , Tremintin a yas pa voe pare ; hac evel m'en em bresantas , e voe diguemeret evel un haros. Ar Roue , bepret prest da recompansi ar vaillantis ,

en em hastas da henori an den courajus-mâ demeus a
vercou e justic hac e vadelez,

C'hoar Bisson e devoe pemp cant scoët pansion di-
gant ar Roue.

Bisson a voa deus an Oriant, ha Tremintin deus a
Enez-Vaz.

*G. Comzet oc'h eus din eus a Voaset vaillant; mes,
ha ne zeus get bet ivez Merc'het a galon?*

*R. Evel evit ar goaset, em bez calz da henvel; mes
na gomziñ nemet a deir, eus a vroyou differant.*

1. Janned d'Arc, hanvet Goerc'hes Orleans, deus a
vilajen Domremy, merc'h da ur paysant.

Ar Franç a voa d'ar c'houlse en ur stat trist, dre ar
victoriou a c'honeze ar Sauzon ebars en hon rouantelez
memes. Janned, evel dre uni nspiration divin, en em sel
el galvet gant Doue da sauvetât ar Franç ha da chasseal
an enemiet, pere a voa var ar poent da guemer Orleans.
Mont a reas eta qerqent da gaout Charles VII, roue a
Franç, hac o veza expliqet dezàn selêramant an objet
eus e demarch, en em laqas e penn an trouplou, hac ec'h
ancourajas an oll zondardet, dre he exempl, en eur chas-
seal ar Sauzon. Cundui a reas neuze ar roue d'ar guær a
Rheims, evel m'e devoa promettet aroc, evit laqat e
sacri. Mes an haroses-mâ a voe qemeret e siech Compiegn,
ha casset da Rouan, e pelec'h e voe condaonet, evel ur
sorcerez, da veza dêvet en beo, er bloa 1451, en mez
he adversourien milliguet. Souffr a eure ur maro qer

cris ha qen horrubl, gant ur gourach ar vrassa.

Louis XVIII en deus laqet sevel statu Janned d'Arc en Orleañ. — An Autrou P*****, Breton, a reas d'e regimant arrêti dirac ar Statu-se, hac e qemeraz an dra-peau evit he saludi dre deir goech.

2. Ur guær o veza bet qemeret dre assault, ar general adversour, aroc lezel commañ ar pillach, a bermettas d'ar graguez anlevi ar pezo devoa a breciuissa, ha sortial a guær. Souden e voe güelet greg commandant kær o sortial, gant he goas var he diouscoas, hac ar graguez all ous e heuill er memes fêçon. Ar general adversour, carguet a admiration evit un action qen caer, a zifennas d'e arme coumetti nep dizurz.

3. Er bloa 1522, ar Sauzon o veza qemeret Montroulez dre drahison, a bille hac a laze an habitantet. Ur plac'h a gambr eus ar Ru-Vras, o veza güelet oll tud he zy c'het qüit, a zastumas merc'het all deus ar memes ru en he zy; hac o veza digoret scoutill ar c'hao, pehini a voa doun bras ha leun a zour, e lezas an nôr vras anter-digor, en hevelep fêçon, dre ma antree ar Sauzon a vanden, e coezen er c'hao an eil var eguile, en nombr a ouспен pêvar-uguent, e pelec'h e voent beuzet. Anfin, an ty a voe forcet, hac ar plac'h generus-mâ, pehini a voa en em dennet er c'halatres gant he c'hamaradeset, a voe poursuet gant ar Sauzon, ha stlapet dre ar prennestr var ar pave. Pebes dommach neo qet bet conservet e hano!

G. *Peseurt Rouanez so bet goechal e Montroulez?*

R. Mari Stuart, rouanez Scoç, brudet bras dre he c'haerdet, he speret hac he maleuriou. Diambarqi a eure e Montroulez, er bloa 1548, en eur vont da Baris evit dimezi da vab ar roue a Franç. An Autrou Rohan, e penn an noblañç, a recevas anezi o sortial eus ar vattimant. Goude an *Te Deum* canet en ilis ar Vur, e yas da gouent S. Dominiq, e pelec'h e voa ar pales; mes o tremen dre Vanel ar Prison, etal ar C'hoc'hi, ar pont a grevas dindan poez ar gavailliri. Ar Scoçsis en em laqas neuze da grial trahison, trahison; mes an Autrou a Rohan, pehini a valee tost da litier ar Rouanez, a bronnonças a boez penn ar c'homzou-mâ : *Biscoas Bretonna eure trahison*. Epad an daou devez a dremenas ar Rouanez e Montroulez, e voe lamet dorjoug kær deus o flaç. — Piou en devije credet neuze e rancje un deiz ar Brinces gaer-se, goude beza bet zanfermet nontec vloas er prison, dont da goll he buez var ur chaffot ! Ah ! bepret e vezo clêmet Mari; mes ar jalouses ha tyrantes Elisabeth a vezo da james excret.

G. *Petra a velet a vrao goechale Montroulez ?*

R. Gouïel ar *Papegot*. Epad mis Mac en em rassamble kæris er *C'hastel*, pehini na voa qet ranfermet neuze evel bremâ, hac e velet eno ar Mær hac oll pennou kær, ar vourc'hisien, paour ha pinvidic, hac tout o famill, ar varc'hadourezet froües aulin, evel en ur pardon. Ar botret a vije recevet chevallierien d'an oad a seiz vloas, mes na dennent nemet da drivac'h. E beg Torossen

Pantegot e placet ur Rondachen, var behini e voa ul lapoussic coat, hanvet *Papegot*.

Neuze ar Mêr, o veza grêt laqat pep tra en urz, a c'halve ar chevalerien, pere hepquen o devoa droat da denna. Eno neuze, pepini en e renq, armet eus e fusuil, a zeporte an urzou. Qerqent ar Mêr a rê sin d'ar c'henta chevalier da denna; ha pepini, herves e renq, a glasqe tapout al lapous. P'an devoa ur chevalier ar boneur da ziscar ar Papegot, e save neuze eno ur c'hri a joa, hac e vije proclamet *Roue ar Papegot*. Ractal e tiredet en kær, en ur grial a bouez penn: hen-a-hen en deus discaret ar Papegot. Diouc'h-tu e vije loget ur variqen vin e ty ar Roue. Ar Mêr, a gostez dezàn *Roue ar Papegot*, cheffou kær, hac ur bobl immanç, en em rente en Ilis ar Vur, e pelec'h e vije canet un oferen solanel, hac e vije roet neuze mil livr en arc'hant da Roue ar Papegot, pehini ivez d'e dro, a roe ur repas caer.

G. Peseurt marvaillou a gontet goechale Montroulez?

*R. Comza rê eus a Deuz ar Pouliet, eus a Gariguel an Ancou, eus ar Ganneres-Nôs, eus a Bot e voutou coad, eus ar Buguel-Nôs, eus ar Gornandonet, pere a voa dindan ar C'hastel, o conta o aour hac o arc'hant, ha demeus a draoüigou brao evelse, pere a rê aoun d'ar vugale, hac avichou ivez d'ar re vras. Beza e voa c'hoas, ur brinces e feunteun *Campr-al-Livet*, hac un all e feunteun *Sant-Nicolas*, pere a deue en o frennestrou d'an tol a greiz-de. Adrec forn St.-Martin e zeus ivez ur feunteun,*

e pehini e chenche an dour e guïn deiz gouïel S. Martin, d'an tol a anter-nôs, etc. — Qementse n'en deo qet estonus, rac lavarat a rêr penos, bremâ diveza e zeus bet tud speredus aoïalc'h evit daoulina dirac ur *Golen!*

G. *Ha beza e zeus un dra gurius benac da velet en Breiz?*

R. Evel an oll vroyou all, Breiz e deus ivez meur a dra gurius da velet. Aroc 1806 e velet Tour caer ar Vur e Montroulez; güelet a rear Tour S. Vaze, unan eus ar c'haera burzud a Vreiz; ar Pors-môr hac ar rivierou; grêt oll e mein beneres, ar pezh na veler qet er guæriou vrassa memes. — Pebes dommach ne zeus qet a blomennou evit furnissa dour da guêris! Istre ma ve se un ornament, evez ivez eus ar brassa utilite.

E Castel-Paul e veler Tour caer Creiz-kær, ur pezh an hardissa; en ilis cathedral emedi Bolz superb an autrou Visdelou.

Tost da Bont-Aven ez eus ur roc'hel vras hac a ell un den hepquen da laqat da vouja.

G. *Comzit din ivez deus Brest.*

R. Beza e zeo, hep douetanç, ar c'haera pors-môr eus a Franç, hac ec'h eller, hep ober brouderez, assuri ar c'henta eus ar bed oll, dre an antre estonapl eus ar Rad, herves rapport an autrou C..... à V. Mes na ellan qet nombri amâ an traou burzudus à veler er guær-se nac en Breiz: re am bez calz da scrifa,

Goechal, peb den nevez demezet, a voa obliget da

zaillad er môr an deiz qenta ar bloas. Nac a intanvezet,
ma n'o devije qet gouezet o goazet qez neûn !

G. Petra a veler a derrubl vardro enez Sizun ?

R. Beg ar Raz ; ne zeus netra muioc'h spontus eguet
ar passach horrubl-se ; evelse , ar vartolodet gueziz , ous
en tremen , a lavar :

Va Doue , va zicourit da basseal ar Ras ,
Rac va lestr a so bian , hac ar môr a so bras .

An nep na zent qet ouc'h ar stur ,
Ouc'h ar garrec a ra sur .

Biscoas den na dremenas ar Ras ,
N'en devije aoun pe glaz .

G. Petra a leverot eus ar guær gôs a Is ?

R. Ar guær gaer-se a lavaret a voa er memes plaç e
pelec'h e mâ bremâ Douarnenez , herves Pieres Baud ,
hac an historianet all ancien eus a Vreiz , hac a zupposer
beza bet submerjet vardro fin ar bêvarvet canvet , da la-
varet eo , bremâ e zeus ouspen pemzec cant vloas . Goelet
a rêr c'hoas cos mogueriou , pa vez izel ar mor .

Lavarat a rêr :

Abaoe ma zeo beuzet ar guær a Is ,
Ne zeus qet cavet par da Baris .

G. Petra velet goechal a gurius e Qemper ?

R. Bep bloas , deiz gouel Santez Cecilia , da ziv heur
goude lein , e pignet er garidou a so aziouc'h an dôr
dâl , e pelec'h e voa statu men ar roue Gralon var varc'h ,
etre daou dour ilis S. Caourintin . Eno e vije canet var

vuzic. Epad-se, ur Serjant poliç a bigne var taillard ar marc'h, ur voutaill, ur gobelet hac ur zerviet en e zorn; emàn a gargue ar veren a vouïn, a bresante anezi d'ar roue; mes én e-unan a eve ar gouïn, a dorche e vuzellou d'ar prinç, hac e taule ar veren var ar blacen. Ar bobl en foul a zaille evit e drapout; hac an hini a deue d'e renta, hep na vije na faoutet na torret, en devije cant scoët evit e boan. Goude se e vije laquet ur branq laure en dorn ar roue Gralon.

G. Petra léverot deus ar C'hroasic ?

R. Ar graguez hac ar merc'het yaouanq, güisquet caer, hac ornet eus a hep seurt fleuriou, a rede var ur garrec a voa var bord ar môr, hac eno, o daoulagad savet varzu an ên, hac o divrac'h en ear, e canent, pa velent al lapousset-môr :

Lapous, Lapous, Lapous,

Digas din va fried; ha din va amoureux.

G. Roet oc'h eus din da hanavezout meur a bobl : comzit din ivez bremâ eus ar Vretonet.

R. Ar Vretonet a gar ar religion dreist pep tra, hac ar brassa attachamant o deus evit ar Roue; meurbet e zint hospitalyerien. Mes reproch a rêr da galz da garout re o banne, ha da nonpas beza propr aotüalc'h. Ar pez a eston calz a dud, e zeo guëlet peguen dies e zoar azezet diouc'h taul, evel pa vez dies caout ur banq qempen evit beza en hueldet hac en distanc convenapl, ar pez a bermetse lezel ar scudel var an daul, e lec'h e delc'hel

etre an daouarn. Ar routin a ra calz a c'haou, rac na c'hoantaer qet planta goez Avalou, rac aoun da veza laeret, hep sonjal penos, amezeg an hini a blantfe goez avalou, o velet en dese emâ calz a avantach, a deufe ive d'e dro da blanta e-unan; hac an eil e ser eguile, o dese ar blijadur da gaout ur banne gist d'o repasiou, dreist oll da derri o sec'het epad al labouriou rust eus an eaust. An tillach a vez gallet ivez beza ramplacet gant pleinch. Un c'hustum fall eo ivez eva varlerc'h den, hep rinça ar picher pe ar scudel. An habitud da lezel a bep seurt loustoni vardro an ty; qementse oll, herves rapport ur medecin habil, a so penn-caus da galz a glénvejou danjerus. Neuze, elec'h guelvel ur medecin mad, na rear, peurvuia, nemet remejou commerezet, ha na glasqer ar medecin nemet re divezat avichou.

Qement a lavarar amâ na dle choqi den, rac ne zeus bet nep intantion d'en ober : control a se eo.

Mes, caout a ra din e zeo poent deomp achui hor C'honferançou, rac aon, elec'h dont da amusi, e teufet da scuiza, ar pezh na souhetàn qet. Va design eo hepquen laqat tremen ur momentic a blijadur en ur len al levric-mâ. Contant, ma el plijout. Evelse bezet grêt.

F I N.

E Montroulez, e ty LÉDAN, e traon ru ar Vur.